

Warszawa, 28 lutego 2012 r.

PODSUMOWANIE RAPORTU UNICEF The State of the World's Children 2012: Children in an Urban World.

KLUCZOWE FAKTY

URBANIZACJA

Ponad 50% ludzi na świecie mieszka obecnie na obszarach miejskich. Przewiduje się, że do roku 2050 dwie trzecie ludności będzie zamieszkiwało miasta i miasteczka. Światowa populacja zamieszkująca obszary miejskie rośnie każdego roku o ok. 60 mln osób, przy czym najwyższy wzrost odnotowuje się w krajach o niskim i średnim poziomie dochodów.

W Europie Zachodniej i obu Amerykach, populacje poszczególnych krajów to ludność niemal w całości zamieszkująca tereny miejskie. Przykładowe statystyki (szacunek na rok 2011):

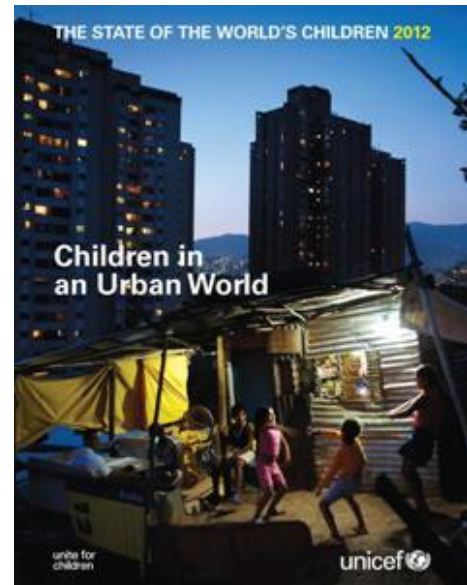
Ponad 75% ludności zamieszkującej obszary miejskie: Meksyk 78%; USA 82%; Arabia Saudyjska 82%, Francja 85%; Brazylia 87%; Argentyna 92%, Belgia 97%

50–75 % ludności zamieszkującej obszary miejskie: Nigeria 50%; Japonia 67%; Turcja 70%; Federacja Rosyjska 73%; Niemcy 74%

25–50 % ludności zamieszkującej obszary miejskie: Indie 30%; Egipt 43%; Indonezja 44%

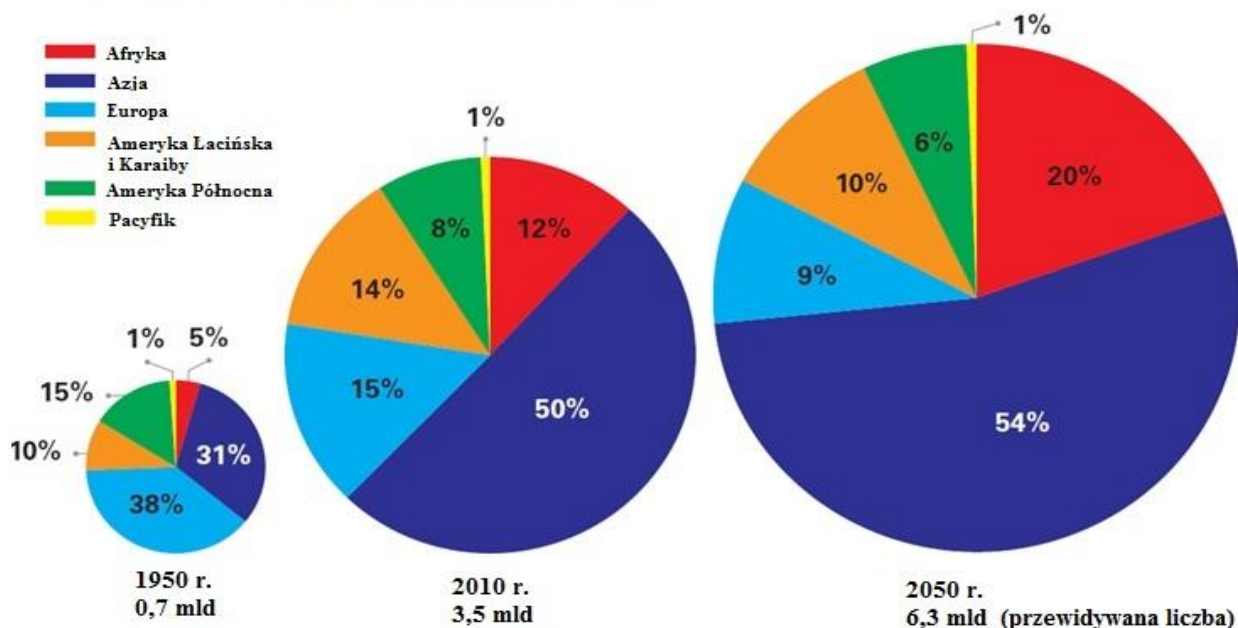
Poniżej 25 % ludności zamieszkującej obszary miejskie: Etiopia 17%; Afganistan 23%

Połowa światowej populacji zamieszkującej obszary miejskie żyje w Azji. Tylko w chińskich miastach i miasteczkach mieszka około 630 mln osób (dane z roku 2011). W Azji znajduje się aż 66 ze 100 najszybciej rosnących obszarów miejskich (połowa z nich znajduje się w Chinach). Populacja osób zamieszkujących obszary miejskie w Afryce jest większa niż liczba takich osób w Ameryce Północnej lub Europie Zachodniej.

Liczba ludności miejskiej najszybciej wzrasta w Azji i Afryce

Mieszkańcy miast w roku 1950, 2010 i 2050 (przewidywana liczba)

UNDESA, Population Division.

SLUMSY

Slumsy to gospodarstwa domowe, w których brakuje jednego lub więcej z następujących kryteriów: dostęp do czystej wody, dostęp do zmodernizowanych urządzeń sanitarnych, bezpieczeństwo majątku, trwałość zabudowy oraz wystarczająca powierzchnia mieszkalna.

1 na 3 mieszkańców obszarów miejskich na świecie mieszka w slumsach, przy czym w Afryce proporcja ta wynosi 6 na 10 mieszkańców.

DZIECI NA OBSZARACH MIEJSKICH

Ponad miliard dzieci mieszka na obszarach miejskich. W nadchodzących kilku dekadach, wraz z wzrostem poziomu urbanizacji, "miejskie" dzieciństwo stanie się normą. UNICEF dokłada wszelkich starań, aby przestrzeganie praw dzieci było nieodłącznym elementem takiego dzieciństwa.

Szacunki wskazują, iż wyniki osiągnięte w dziedzinie zdrowia i przeżywalności dzieci, edukacji, ochrony i warunków sanitarnych są lepsze na obszarach miejskich niż na terenach wiejskich. Jednakże szacunki te nie pokazują, iż największe nierówności występują w samych miastach i miasteczkach. Na większości obszarów zurbanizowanych równolegle istnieją wielkie możliwości i wielkie ubóstwo.

Dzieci mieszkające lub pracujące na ulicy, dzieci mieszkające w slumsach, dzieci emigrantów i koczowników oraz dzieci bez formalnej rejestracji to grupy najbardziej zagrożone i poszkodowane. W niektórych przypadkach prawdopodobieństwo śmierci dziecka przed osiągnięciem wieku pięciu lat lub też zagrożenie niedożywieniem jest równie wysokie na obszarach miejskich jak na obszarach wiejskich, jeśli nawet nie wyższe. W porównaniu

do reszty populacji dzieci zamieszkujących obszary miejskie, dzieci żyjące w slumsach na przedmieściach należą do grupy najbardziej narażonych na brak rejestracji przy porodzie, brak szczepień czy możliwości uczęszczania do szkoły.

EDUKACJA

Ogólnie uważa się, iż dzieci żyjące na obszarach miejskich są w bardziej uprzywilejowanej sytuacji, jeśli chodzi o kwestie edukacji – istnieje większe prawdopodobieństwo korzystania z programów wspierających wczesny rozwój dziecka oraz większe prawdopodobieństwo uczęszczania i ukończenia szkoły podstawowej oraz średniej.

Jednakże powyższe szanse i możliwości pojawiające się na obszarach miejskich nie rozkładają się równomiernie. Na przykładzie rozwoju małego dziecka – w Egipcie, 25% dzieci na obszarach miejskich uczęszczało do przedszkoli w latach 2005-2006, podczas gdy na obszarach wiejskich było to 12%. Jednakże spośród dzieci z najuboższej jednej piątej miejskich gospodarstw domowych, jedynie 4% dzieci uczęszczało do przedszkoli.

Pomimo postępu, który dokonał się w wielu krajach w zakresie rozpowszechniania dostępu do podstawowej edukacji, wysokiej jakości szkolnictwo nadal pozostaje poza zasięgiem wielu dzieci – co stanowi odzwierciedlenie nierówności w zakresie dochodów rodziców, płci, pochodzenia etnicznego czy statusu. Nieformalne osiedla na przedmieściach lub slumsy często mają bardzo ograniczony dostęp do szkolnictwa publicznego lub nie posiadają go wcale.

Pomimo iż współczynnik skolaryzacji na obszarach wiejskich oraz miejskich obszarach pozaslumowych w Tanzanii, Zambii oraz Zimbabwe poprawił się na koniec lat 90tych, to niestety uległ on pogorszeniu w miejskich obszarach slumowych. W Delhi (Indie) tylko niewiele ponad 54% dzieci ze slumsów uczęszczało do szkoły podstawowej w latach 2004-2005, w porównaniu do 90% dzieci na całym mieście.

Najuboższe rodziny mają trudności z pokryciem kosztów edukacji: najnowsze badania w San Paulo w Brazylii, Casablance w Maroku i Lagos w Nigerii wykazały, że 20% najbiedniejszych rodzin wydaje na edukację więcej niż 25% dochodów całego gospodarstwa domowego. Nawet jeżeli edukacja jest bezpłatna, rodziny ponoszą koszty mundurków, książek i innego wyposażenia uczniowskiego.

Grupy zmarginalizowane, w tym dzieci mieszkające i pracujące na ulicy, dzieci emigrantów, uchodźców oraz dzieci z przymusowo przemieszczanych rodzin, napotykają znaczące bariery w zakresie edukacji, w tym trudności w sprostaniu wymogom rejestracyjnym w szkołach miejskich.

ZDROWIE

Pomimo iż wydaje się, że dzieci żyjące w miastach mieszkają bliżej miejsc świadczących opiekę zdrowotną, nie ma gwarancji, iż będą one miały do nich dostęp.

Wysokie współczynniki umieralności wśród dzieci zamieszkujących obszary miejskie obserwuje się w miejscach, gdzie występuje szczególne połączenie skrajnego ubóstwa z

brakiem odpowiednich warunków życia, jak na przykład w slumsach. Przeludnienie oraz brak odpowiednich warunków sanitarnych ułatwiają rozprzestrzenianie się chorób, podczas gdy poziom szczepień dzieci w miejskich slumsach nadal pozostaje niski. Opieka zdrowotna dla najuboższych osób z obszarów miejskich jest niestety dużo niższej jakości, co często powoduje, iż mieszkańcy uciekają się do niewykwalifikowanych praktyk pseudo-medycznych lub są zmuszeni do ponoszenia kosztów opieki medycznej o wyższej jakości.

Dane uzyskane z badania gospodarstw domowych w Bangladeszu, przeprowadzonego w roku 2009, sugerują, iż w slumsach współczynnik umieralności dzieci przed piątym rokiem życia jest o 79% wyższy niż ten sam współczynnik dla całego obszaru miejskiego oraz o 44% wyższy niż ten wskaźnik na terenach wiejskich. W Nairobi, Kenii, około dwóch trzecich populacji mieszka w zatłoczonych nieformalnych osiedlach, gdzie wskaźnik umieralności dzieci przed piątym rokiem życia to alarmująca liczba 151 dzieci na 1000 żywych urodzeń. Zapalenie płuc i biegunka to najczęstsze przyczyny śmierci.

Brak równouprawnienia dotyka również dzieci w bogatych krajach. Poziom dochodów oraz pochodzenie etniczne mają wpływ na przeżywalność niemowląt w dużych miastach Stanów Zjednoczonych.

Dzieci mieszkające na obszarach miejskich o niskim poziomie dochodów są narażone na wysokie ryzyko chorób dróg oddechowych oraz na uszkodzenia ciała w wyniku wypadków drogowych – w szczególności w miejscach, gdzie brakuje bezpiecznych placów zabaw oraz infrastruktury dla pieszych, takiej jak chodniki i przejścia dla pieszych. **Wypadki drogowe, często występujące na obszarach miejskich, są przyczyną śmierci ponad 1,3 mln osób rocznie** i są podstawową przyczyną śmierci na świecie osób w wieku od 15 do 29 lat i drugą w kolejności przyczyną śmierci dzieci pomiędzy 5-14 rokiem życia (po chorobach dróg oddechowych).

ŻYWNOŚĆ

W ostatnich latach zmniejszyła się różnica pomiędzy poziomem żywienia na obszarach miejskich i wiejskich – niestety, głównie z powodu pogorszenia się sytuacji na obszarach miejskich. W ramach badania przeprowadzonego w roku 2006 w Arabii Saudyjskiej stwierdzono, iż różnice pomiędzy bogatymi i biednymi społecznościami na obszarach miejskich były większe niż różnice pomiędzy obszarami wiejskimi a miejskimi. **Niedożywienie jest przyczyną ponad jednej trzeciej przypadków śmierci dzieci w wieku poniżej 5 lat.**

Wskaźniki niedożywienia na obszarach miejskich były bardzo wysokie, co wykazało badanie przeprowadzone w latach 2005 – 2006 w ośmiu miastach w Indiach. Pośród najuboższych mieszkańców miast, 54% dzieci uznano za dzieci o zahamowanym lub zaburzonym wzroście, co wskazuje, iż przez dłuższy czas były one poważnie niedożywione – wskaźnik ten należy porównać z 33% wśród pozostałych mieszkańców obszarów miejskich. Przeprowadzone w roku 2009 badanie w trzech społecznościami slumsowych w Nairobi (Kenia) wskazało, iż dzieci w miejskich slumsach są 2,7 razy częściej narażone na zaburzenia wzrostu niż dzieci w bogatych społecznościami miejskich.

Na drugim biegunie kwestii żywienia pojawia się zagadnienie otyłości dzieci na obszarach miejskich w krajach o wysokim poziomie dochodów oraz w coraz większej liczbie krajów o niskich i średnich dochodach. Dieta składająca się z tłuszczów nasyconych, rafinowanych cukrów oraz soli w połączeniu z siedzącym trybem życia powoduje zwiększone ryzyko otyłości i występowania chorób przewlekłych u dzieci.

WODA I WARUNKI SANITARNE

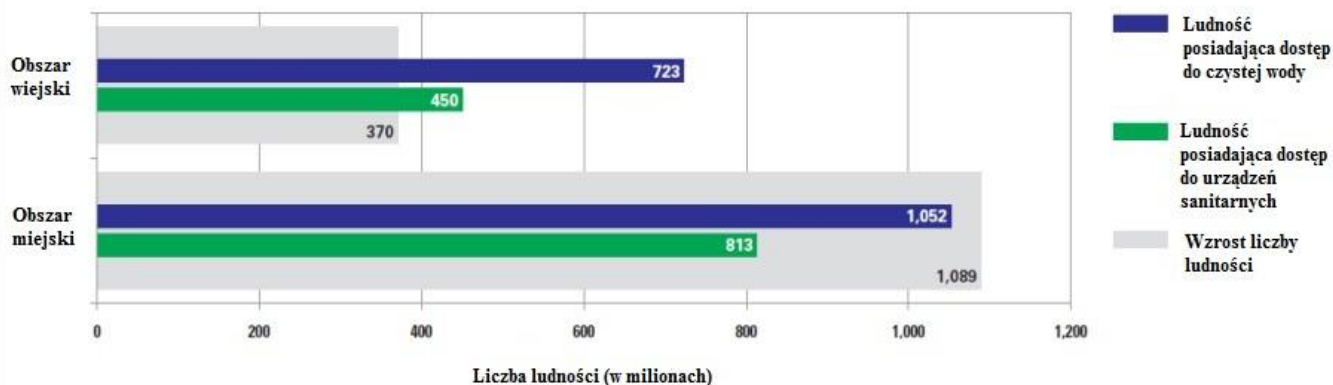
Brak czystej wody pitnej, złe warunki sanitarne oraz niehigieniczne warunki życia są każdego roku przyczyną wielu przypadków śmierci – około 1,2 mln dzieci przed piątym rokiem życia umiera tylko z powodu biegunki. Ubogie obszary miejskie, w których brak jest wystarczających dostaw wody oraz odpowiednich warunków sanitarnych w połączeniu z przeludnieniem są maksymalnie narażone na możliwość zanieczyszczenia fekaliami.

Na świecie, ludność zamieszkująca obszary miejskie ma lepszy dostęp do czystej wody (96%) niż na obszarach wiejskich (78%). Jednakże dostęp ten jest niewspółmierny do wzrostu populacji na obszarach miejskich. W najuboższych dzielnicach miast litr wody może kosztować 50 razy więcej niż w bogatszym sąsiedztwie, które posiada dostęp do ujęć wody. Poprawa dostępu do wody pozostaje kluczowym czynnikiem, który pozwoli na zmniejszenie umieralności i zachorowań pośród dzieci.

Warunki sanitarne wydają się także nie nadążać za wzrostem populacji na obszarach miejskich. Liczba mieszkańców obszarów miejskich, którzy załatwiają swoje potrzeby fizjologiczne na zewnątrz zwiększyła się ze 140 mln do 169 mln osób w latach 1990 – 2008. Wpływ takich praktyk na zdrowie osób zamieszkujących obszary miejskie jest szczególnie alarmujący. W miejscach, gdzie są obiekty sanitarne, są one często utrzymywane w złym stanie i służą dużej liczbie osób – bardzo rzadko zdarzają się specjalnie wyodrębnione obiekty dla dzieci.

Dostęp do czystej wody i warunki sanitarne nie nadążają za wzrostem populacji na obszarach miejskich.

Liczba ludności na świecie z dostępem do czystej wody i urządzeń sanitarnych w stosunku do wzrostu liczby ludności, 1990 - 2008

OCHRONA

Dziesiątki milionów dzieci mieszkają lub pracują na ulicach miast na całym świecie. Liczba ta stale rośnie. Dzieci rozpoczynają pracę lub zamieszkują na ulicach uciekając przed przemocą lub wykorzystywaniem w domu lub z powodu ubóstwa. Mieszkanie na ulicach naraża dzieci na przemoc i wykorzystywanie, przy czym przestępstwa te są rzadko przedmiotem działań odpowiednich służb. Dzieci takie są często uznawane za włóczęgów, a wielu miastach odnotowywane są przypadki wykorzystywania przez policję lub służby bezpieczeństwa.

2,5 mln osób jest zmuszanych do pracy w wyniku handlu ludźmi – 22 do 50% takich osób to dzieci. Handel dziećmi jest często ukrywany, ignorowany lub negowany, więc brak jest kompleksowych danych w tym zakresie. Niektóre formy handlu ludźmi mają miejsce głównie na obszarach miejskich – jest to między innymi handel ludźmi w celach seksualnych lub w celu zmuszania dzieci do pracy w charakterze służących i często dotyczy dzieci mieszkających lub pracujących na ulicach. Często też są to dzieci z obszarów wiejskich, które zostały "kupione" do pracy na obszarach miejskich.

Dzieci nieposiadające aktu urodzenia lub oficjalnych dokumentów rejestracyjnych, w tym dzieci uchodźców i koczowników, są szczególnie narażone na ryzyko handlu ludźmi. Brak rejestracji znacząco utrudnia władzom ochronę takich dzieci. Podczas gdy brak rejestracji urodzeń jest przede wszystkim problemem obszarów wiejskich, ponad jedna trzecia dzieci w miastach nie jest rejestrowana po urodzeniu. W Afryce Saharyjskiej i w Azji Południowej połowa wszystkich dzieci na obszarach miejskich nie posiada aktów urodzenia.

Na całym świecie około 215 mln chłopców i dziewcząt w wieku 5-17 lat zostało zaangażowanych do pracy w roku 2008, przy czym 115 mln przy pracach niebezpiecznych. W miastach dzieci pracują jako zbieracze odpadów lub czyściciele obuwia, sprzedawcy herbaty albo papierosów lub w domach czy fabrykach. Praca dzieci dotyczy przede wszystkim miast, gdzie lokalni pracownicy, przede wszystkim dziewczęta, są izolowani i poddawani arbitralnej dyscyplinie swoich pracodawców.

MIGRACJA

Migracja przyczynia się do wzrostu populacji na obszarach miejskich, mimo iż zgodnie z ostatnimi szacunkami, dzieci urodzone w miastach stanowią około 60% wzrostu populacji na tych obszarach. Znaczna część migrujących dzieci przemieszcza się z rodzinami. W roku 2008 w Chinach 27,3 mln dzieci (około 10% wszystkich dzieci w Chinach) migrowało ze swoimi rodzicami w obrębie kraju.

Spora liczba dzieci i młodych ludzi przemieszcza się na własną rękę. **Ostatnie badanie przeprowadzone w 12 krajach wykazało, iż jedno na pięć migrujących dzieci w wieku 12-14 lat oraz połowa młodych ludzi w wieku 15-17 lat przemieszczała się bez rodziców.**

Wiele przemieszczających się dzieci to tzw. "migranci sezonowi", którzy przemieszczają się przez część roku, na przykład w celu znalezienia pracy w miastach podczas okresu, w którym

na terenach wiejskich nie ma zbiorów. Około 4 mln dzieci migruje sezonowo w Indiach, samodzielnie lub z rodzinami.

Podobnie jak dorośli, dzieci migrują w poszukiwaniu lepszych warunków życia, uzyskania dostępu do edukacji lub uciekając od ubóstwa, konfliktów lub chorób, przewrotów i niepokoju politycznych i społecznych, a także towarzyszącego im braku żywności. Często przyczynami migracji są powody rodzinne, takie jak utrata rodziców czy niestabilna lub trudna sytuacja w domu.

PRZYCZYNY EKONOMICZNE

Skutki kryzysu gospodarczego są nadal odczuwalne na świecie w postaci wysokiego bezrobocia, pogarszających się warunków pracy, spadku realnych płac oraz wysokich i trudnych do przewidzenia cen żywności oraz paliw. **Osoby ubogie są szczególnie narażone na rosnące ceny żywności i paliw, ponieważ wydają one 50-80% swoich dochodów na jedzenie.**

Pod koniec roku 2010 liczba bezrobotnych wzrosła o 30 mln w porównaniu do stanu sprzed kryzysu gospodarczego, który rozpoczął się w roku 2007; liczba ta nieustannie rośnie na całym świecie. Bezrobocie jest nieproporcjonalnie wysokie wśród pracowników w wieku 15–24 lat.

W czasach gospodarczego zastoju, bezrobocie wśród młodzieży może być przyczyną przewrotów i niepokoju społecznych. Młodzi ludzie sfrustrowani brakiem możliwości zarobkowania stanowili znaczącą część demonstrantów w protestach, które miały miejsce w Afryce Północnej i na Bliskim Wschodzie w roku 2011.

PRZEMOC I PRZESTĘPCZOŚĆ W MIASTACH

Najczęstszym powodem przemocy i przestępczości są wykluczenia. Badanie przeprowadzone w 24 najbogatszych krajach świata potwierdziło, iż społeczności, w których występuje brak równości najczęściej odnotowują wysokie wskaźniki przestępczości, przemocy i wyroków pozbawienia wolności.

Przemoc dotyczy setek dzieci mieszkających na obszarach miejskich – są one zarówno świadkami, uczestnikami, jak i obiektami przemocy. Dzieci dorastające wśród przemocy źle się uczą, często porzucają szkoły, a także wykazują niepokój, depresję, agresję oraz mają problemy z samokontrolą.

W wielu częściach świata gangi miejskie są najczęstszymi sprawcami przestępstw, w tym wymuszeń, napadów rabunkowych i morderstw. W zmarginalizowanych społecznościach miejskich, grupy takie przyciągają dzieci i młodzież wizją finansowych korzyści oraz poczucia przynależności. Skuteczne strategie zapobiegania przemocy winny dotyczyć wszystkich poziomów społeczeństwa oraz służyć wzmocnieniu więzi pomiędzy dziećmi, rodzinami, szkołami i innymi instytucjami oraz samorządami i organami władzy państwowej.

KATASTROFY NATURALNE

Ubóstwo na obszarach miejskich wzrasta wraz z narażeniem na skutki katastrof naturalnych. Najbardziej zagrożone lokalizacje oraz duże skupiska ludności mogą spowodować, iż miasta będą szczególnie niebezpieczne. Dzieci należą do grupy najbardziej narażonych na urazy, obrażenia i śmierć.

Dzieci z ubogich społeczności miejskich często mieszkają w prowizorycznych budynkach i budowlach, usytuowanych na najmniej pożądanym gruncie: na zboczach narażonych na osuwanie się, na terenach zalewowych lub w sąsiedztwie wysypisk śmieci lub odpadów. Niski poziom opieki zdrowotnej oraz nieodpowiednie odżywianie powodują, iż dzieci są bardziej narażone na skutki występowania czynników środowiskowych.

ZALECENIA I REKOMENDACJE: dzieci na pierwszym miejscu

Coraz więcej dzieci dorasta w miastach i na obszarach miejskich. W celu zapewnienia im możliwości realizowania swoich praw i potencjału, należy podjąć natychmiastowe działania mające na celu:

- lepsze zrozumienie skali i natury ubóstwa oraz wykluczenia, dotyczących dzieci na obszarach miejskich.
- zidentyfikowanie i likwidację barier, które są powodem wykluczenia.
- zapewnienie, iż procesy planowania urbanistycznego, budowa i rozwój infrastruktury, dostawa usług oraz zwiększone wysiłki w celu ograniczenia ubóstwa i na rzecz równouprawnienia zakładają realizację szczególnych potrzeb i priorytetów dzieci.
- promowanie partnerstwa pomiędzy wszystkimi poziomami władzy państwowej oraz ubogich mieszkańców obszarów miejskich – w szczególności dzieci i młodzieży.
- uruchomienie środków i potencjału organizacji międzynarodowych, krajowych organów rządowych, samorządowych i społecznych w celu wspierania działań zapewniających pełne prawa dzieciom żyjącym w ubóstwie oraz na marginesie społecznym.

Pełna treść raportu UNICEF *“The State of the World’s Children 2012: Children in an Urban World.”* dostępna jest na stronie internetowej: